

Omvärlds- och framtidsanalys

Region Halland

En orolig ekonomisk omvärld

Det är stora orosmoln på himlen för den globala och svenska ekonomin. Utvecklingen visar på sämre tider och under sommaren 2019 har det skett en fortsatt försvagning av ledande indikatorer i den globala ekonomin. Konjunkturen i Tyskland har mattats av snabbare än förväntat och i Kina har BNP-tillväxten visat den lägsta siffran på 25 år. Kina och Tyskland är länder med stor inverkan på handelsflöden och den globala tillväxten prognostiseras i år som låg - kanske den lägsta sen 2009. Inbromsningen är tydlig i Tyskland och indikatorer visar en sämre tid även framöver. Avtalsrörelsen i tysk industri gav de lägsta löneökningarna på tio år. Det är ett riktmärke för Sverige. De nordiska länderna, främst Sverige och Finland, är känsliga för global utveckling och kommer att känna av den tyska inbromsningen.

Centralbankernas inflationsmål har gjort att räntorna sänkts för att stimulera tillväxt. I sommar har räntor med längre löptid fallit kraftigt med anledning av den svaga konjunkturen och penningpolitiken. Den amerikanska räntekurvan har inverterat¹). Det är en tydlig recessionsindikator på sikt men ska tas med en nypa salt då penningpolitiken delvis är orsaken. ²)

Handelskonflikter

Handelskonflikten mellan Kina och USA har stegvis trappats upp och kommer troligen innebära ytterligare tullpåslag, vilket påverkar den globala konjunkturen men innebär inte en kris i närtid. Under sommaren har andra geopolitiska orosmoln eskalerat, såsom Mellanösternkonflikten och utvecklingen i Hong Kong. Till skillnad från tidigare är det också numera väldigt osannolikt med något välordnat brittiskt utträde ur EU den 31 oktober³).

Försvagad konjunktur

Ovanstående påverkar svensk export och på sikt ger det en försvagad arbetsmarknadskonjunktur i Sverige. Sverige har precis passerat toppen av högkonjunkturen och har fortfarande ett högt resursutnyttjande. En inbromsning av svensk ekonomi påbörjades redan i början av 2018 och sedan dess har konjunkturen fortsatt att försvagas. Balansen mellan den hitintills starka exporten och den svaga importen skulle snabbt kunna skifta till att BNP-bidraget från nettoexporten avtar markant.

Om nettoexporten minskar utgör den inhemska konsumtionen en allt viktigare faktor för att få tillväxt, men optimismen spirar inte direkt hos hushållen och en svagare arbetsmarknad bidrar inte. Summan av konsumtion och investeringar har överskattats enligt den preliminära statistiken för kvartal två för årlig tillväxt (endast 0,1 procent men prognos på 0,8 procent). Framför allt är det investeringarna som överskattats och då inom bostadsinvesteringar och till viss del även övriga investeringar inom näringslivet.

Sjunkande sysselsättning

Sammantaget innebär detta en betydligt lägre tillväxttakt framöver då sysselsättningen förväntas sjunka. Det påverkar skattekraften i Halland och Region Hallands skatteintäktsutveckling kommer att vara betydligt lägre än tidigare. Trots betydligt svagare sysselsättningsutveckling i år har

skatteunderlaget en bra ökning i reala termer med anledning av att timlönerna stiger mer än priserna i kommunal sektor. Många tecken visar på sämre tider och att vi går in i en lågkonjunktur. Det som är svårt att prognostisera är när och i vilken takt samt hur hårt det kommer slå beroende på olika typer av stimulansåtgärder i penning- och finansmarknadspolitiken.

Halland brukar följa riksgenomsnittet när det gäller konjunkturpåverkan på exempelvis bruttoregionprodukt och arbetslöshet. Detta är sannolikt en konsekvens av att det halländska näringslivets struktur och sammansättning liknar rikets. Förväntningen är därför att Halland kommer att påverkas i liknande utsträckning som riket i övrigt vid en eventuell konjunkturedgång.

Brexit

Ett annat orosmoment gäller brexit. Att det brittiska utträdet ur EU kommer att ge stora effekter är det ingen tvekan om, men det råder fortfarande stor osäkerhet om utgången. Mycket pekar på en hård brexit som innebär att vissa produkter inte längre kan levereras inom EU och en bristsituation kan uppstå.

Framför allt torde detta gälla tillgången till medicintekniska produkter och läkemedel. Insatser pågår nationellt samt regionalt med att kartlägga konsekvenser och vilka leverantörer som berörs. Regionen deltar i det nationella förberedelsearbetet tillsammans med SKL, Swedish Medtech, Sos och läkemedelsverket. Inom regionen har förvaltningarna vidtagit åtgärder genom att Regionupphandling har kartlagt avtalsleverantörer som berörs och där flertalet leverantörer redan vidtagit åtgärder.

[Reviderad kostnadsutjämningsmodell – lite mer lika](#)

Förslaget om reviderad modell kring kostnadsutjämningsmodell föreslås börja gälla 2020. För Region Halland och de halländska kommunerna sammantaget innebär det nya systemet 87 miljoner kronor i ökad avgift. Men det slår lite olika: för Region Halland minskar avgiften med 91 miljoner kronor medan kommunerna sammantaget får ökad avgift med 178 miljoner kronor. För kommuner och regioner som får högre avgift erhålls ett införandebidrag motsvarande den del av förändringen som överstiger 250kr/invånare för att mildra övergången. Införandebidraget minskas successivt.

Totalt bidrag (+) eller avgift (-) för kommunerna i Halland jämfört med förslaget					
	Miljoner kronor 2018		Kronor per invånare 2018		
	Idag	Förslag	Idag	Förslag	Förändring
Totalt alla kommuner	-195	-373	-608	-1 165	-557
Falkenberg			-877	-720	157
Halmstad			-1 705	-2 166	-461
Hylte			4 427	5 048	621
Kungsbacka			813	-363	-1 176
Laholm			-661	-578	83

Varberg			-1 388	-2 259	-871
---------	--	--	--------	--------	------

Bidrag (+) eller avgift (-) i kostnadsutjämnning för Halland och kringliggande landsting						
	Miljoner kronor 2018			Kronor per invånare 2018		
	Idag	Förslag	Förändring	Idag	Förslag	Förändring
Region Halland	-219	-128	91	-684	-399	285
Region Skåne	-185	-458	-273	-140	-346	-206
Västra götalandregionen	-695	-805	-110	-416	-481	-65
Region Kronoberg	-200	-19	181	-1 029	-98	931
Region Jönköping	-321	-82	239	-911	-232	679

För kommuner och regioner som får en ökad avgift innebär det ett mer ansträngt ekonomiskt läge, vilket kan komma att påverka kraften att utveckla olika frågor tillsammans.

Halland fortsätter att växa

Att befolkningen i Halland har ökat kraftigt under de senaste decennierna är positivt och skapar en god grund för utvecklingsarbete. Samtidigt leder befolkningsförändringar till olika utmaningar som det halländska samhället måste hantera. Dessa utmaningar blir emellertid lättare att hantera tack vare att befolkningen, i normalfallet, förändras ganska långsamt och på ett förutsägbart sätt. Det ger oss tid och möjlighet att kartlägga vilka vägar som är framkomliga för att nå målet: Halland bästa livsplatsen.

Hållbart samhällsbyggande

Men hur medverkar vi till att åstadkomma den bästa livsplatsen? En tydlig konsekvens av en växande befolkning är att efterfrågan på bostäder, skolor, vård, infrastruktur med mera ökar. Det är positivt att Halland växer eftersom det bidrar till ökad köp- och skattekraft, nya aktiviteter och näringslivsutveckling. Samtidigt finns det en risk att investeringar görs som på sikt bidrar till minskad attraktivitet, vilket ställer ökade krav på samhällsplaneringen.

För att samhällsbyggandet ska ske på ett hållbart sätt kan Agenda 2030 och de tre hållbarhetsprinciperna – det vill säga att bygga ett robust samhälle som är ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart – tjäna som ledstjärnor. Varje organisation som arbetar långsiktigt bör därför ta hänsyn till dessa principer och med sina resurser medverka i ett komplext samhällsbygge.

Här ingår flera områden som diskuteras längre fram i texten, men stärkt samarbete mellan olika aktörer är ett område som särskilt bör lyftas fram eftersom de komplexa utmaningarna bäst hanteras gemensamt. Det var länge sedan de halländska befolkningskoncentrationerna var att betrakta som isolerade byar. Det finns fördelar med en regional samsyn kring bostadsplanering, kollektivtrafik,

vård, skola och annan samhällsservice, vilket sannolikt skulle underlätta lärande och stärka effektiviteten i samhällsplaneringen.

Drivkrafter bakom befolkningsutvecklingen

Det som huvudsakligen gör att befolkningen ökar är att inflyttningen är större än utflyttningen. Faktum är att Halland, med hänsyn tagen till folkmängd, haft en klart starkare inrikes inflyttning än övriga län under de senaste 20 åren. Över tid har dock flyttningarna till och från Halland ändrat karaktär. Fram till 2013 var det betydligt fler inflyttare från övriga Sverige som bidrog till att den halländska befolkningen växte. Sedan 2013 har det varit migrationen som gett det största bidraget till befolkningstillväxten. Prognosen är att migrationen kommer att minska något framöver och att inflyttningen från övriga Sverige kommer att vara större. Sammantaget bedöms befolkningsökningen fortsätta i ungefär samma takt som tidigare, även om det finns viss variation mellan och inom de halländska kommunerna.

En åldrande befolkning

Samtidigt som Hallands folkmängd ökar, förändras också befolkningens åldersstruktur. En ökad livslängd, samtidigt som barnafödandet är lågt, leder till att befolkningsstrukturen blir alltmer ålderstyngd. I grund och botten är detta naturligtvis en mycket positiv utveckling, men samtidigt betraktas en åldrande befolkning som en av vår tids stora utmaningar. Problemet kan illustreras med försörjningskvoten, ett grovt mått som visar hur många som de i yrkesaktiv ålder ska försörja. En kvot på 1,75, som vi har i Sverige idag, innebär alltså att varje individ i 20-64 årsåldern ska försörja ytterligare 0,75 personer. I Halland ligger försörjningskvoten på 1,84 idag vilket innebär att försörjningsbördan är något högre jämfört med riket och så väntas det även fortsättningsvis vara. Redan 2035 kommer kvoten att ha ökat till 1,93 vilket innebär en hel del utmaningar för samhällsutvecklingen. Den förvärvsarbetande befolkningen får en ökad försörjningsbörda på grund av ett ökat behov av välfärdstjänster och ett ökat kostnadstryck på offentlig sektor. Den ökade efterfrågan på välfärd ökar även behovet av personal inom hälso- och sjukvård, äldreomsorg och social omsorg. Stora pensionsavgångar och en svag utveckling av antalet i förvärvsarbetande åldrar innebär kompetensförsörjningsproblem för välfärdssektorn (även om det finns en tydlig tendens att äldre arbetar allt längre upp i åldrarna än tidigare). Det ökar också behovet av nya välfärdsrelaterade produkter, tjänster, kompetenser och lösningar.

Medellivslängden för kvinnor har från 1970 till 2018 ökat från 77 till 84 år och för män från 72 till 81 år. Ökningen har således varit störst för män, men fortfarande har kvinnor en påtagligt längre förväntad livslängd. Med en ökande livslängd uppstår nya sjukdomsmönster som kräver förändrade insatsområden för hälso- och sjukvården. Vi ser idag en ökande förekomst av cancer och demens, sjukdomar som kan förväntas öka när medellivslängden ökar. När spektrumet av sjukdomar förändras så förändras också behoven och förväntningarna på sjukvården. Det finns anledning att anta att sjukvården kommer att behöva utveckla och förbättra omhändertagandet av äldre multisjuka invånare samt av cancerpatienter.

Mot ett jämlikt Halland

Hallänningarna har en god hälsa och lever länge. De flesta nationella undersökningar visar på god allmän hälsa, hög livskvalitet och sunda levnadsvanor i den halländska befolkningen. Den goda hälsan är dock inte jämnt fördelad. I den senaste kartläggningen *Så mår vi i Halland* konstateras att lägre socioekonomisk status samt sociodemografisk tillhörighet är i högre grad sammankopplat med en lägre självskattad hälsa, ohälsosamma levnadsvanor, fler symtom samt med högre andel sjukdomar. Kartläggningen visar även en ökning när det gäller stillasittande, andelen överviktiga och feta samt riskabla alkoholvanor i den vuxna befolkningen i Halland generellt. Färska nationella studier visar

också att den psykiska ohälsan i landet ökar, särskilt bland unga och kvinnor. Det är en utveckling som också ses i Halland.

Det nationella målet för folkhälsa är att "skapa samhällsliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor och de påverkbara hälsoklyftorna ska slutas inom en generation". I Sverige är ökningen av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna de senaste årtiondena större än i andra nordiska länder. Detta gäller både självrapporterade psykiska besvär och diagnostiserade psykiska sjukdomar såsom depression och olika ångestsyndrom. Barn- och ungdomspsykiatri i Halland vittnar om en omfattande ökning av patienter. Orsakerna till ökningen av psykisk ohälsa är fortfarande okända. Omfattningen tyder på att orsakerna rör ungas livsvillkor generellt, som skolperioden eller inträdet till arbetsmarknad och vuxenliv. Eftersom orsakerna fortfarande är okända och folkhälsoutmaningen psykisk ohälsa så komplex krävs förändrade arbetssätt och tidiga samordnade insatser från flera aktörer i samhället. Det ska ses som ett gemensamt ansvar, som bör hanteras i ett helhetsperspektiv med individernas behov i fokus.

Psykiska besvär i form av oro, ångslan och ångest är vanligare hos kvinnor i alla åldrar än hos män. Det finns markanta könsskillnader i förekomst av depression och ångest där unga kvinnor har tre gånger så hög risk att drabbas än unga män. Bland vuxna har andelen med psykiska sjukdomar inte förändrats nämnvärt. Däremot har andelen med upplevt psykosomatiska symtom som huvudvärk, trötthet och sömnsvårigheter såväl som upplevd stress ökat markant. Diagnoser i form av lättare och medelsvår depression samt stress- och ångestrelaterade tillstånd ligger fortsatt högst bland sjukskrivningsrelaterade orsaker, medan psykiatriska sjukdomar ligger konstant på en något lägre nivå. Hallands andel av sjukskrivna för psykisk ohälsa ligger dock lägre än riket i snitt. Halländska kvinnor upplever i en större utsträckning psykisk ohälsa och anger fler psykosomatiska symtom än männen. Antalet självmord i Halland (2016) var något högre än riksgenomsnittet. 13,2 personer/100 000 invånare att jämföra med 11,4 i riket. Även om män generellt upplever att de har ett bra välbefinnande, så är det mer än två tredjedelar av självmorden som begås av män. Psykiatriska diagnoser är idag den vanligaste sjukskrivningsorsaken.

Ojämlighet i hälsa är ofta kopplad till skillnader i individers bakgrundskaraktäristika såsom kön, ålder, inkomst, utbildning, sysselsättning och födelseland osv. I arbetet för att nå målet för folkhälsopolitiken är det särskilt angeläget att förbättra barns hälsa eftersom det är en investering i barnens välbefinnande och deras framtid. Förutom den moraliska aspekten finns stora samhällsekonomiska vinster att göra om vi redan tidigt kan förebygga och bekämpa ohälsa hos barn och därmed minska behovet av insatser från samhället senare i livet.

Växande klyftor och skillnader i livsvillkor riskerar med andra ord att spä på den ojämlika hälsan. Den höga tilliten och goda sammanhållningen i det svenska samhället har bland annat grundat sig på det faktum att de ekonomiska och materiella skillnaderna under decennier har varit relativt små, jämfört med andra länder. Över tid har dessa skillnader ökat och en annan konsekvens av den växande ojämlikheten är segregation och bristande inkludering. Etnicitet, inkomst, utbildningsnivå, sysselsättning, hälsa, kön och ålder är några av de bakgrundsfaktorer som påverkar grupper av individer och deras inkludering i samhället. Den demokrati som vi ser som självklar inte är lika självklar för alla. Ett exempel på detta är att valdeltagandet i hela Halland låg på 89 procent i senaste valet, vilket är över riksgenomsnittet. Skillnaderna mellan valdistrikt var emellertid markanta och varierade från 62 procent i det valdistrikt som hade lägst till över 92 procent. I Halland finns idag områden där människor är mindre delaktiga, har ett lägre valdeltagande och har sämre förutsättningar att till fullo bli en del av det demokratiska samhället.

Hälso- och sjukvårdens utmaningar

Inom hälso- och sjukvårdssektorn har en av det senaste seklets större förändringar varit insikten om hur stor påverkan på hälsa och livslängd som förebyggande hälso- och sjukvård samt livsstilsval har. Det innebär att insatser för en god hälsa ofta behöver komma tidigt, det vill säga innan våra invånare söker vård. Hälsa är en samhällsutmaning som inte enbart ryms inom det vi idag beskriver som hälso- och sjukvård. Sedan mitten av förra seklet har exempelvis de negativa effekterna av rökning varit kända och ungefär samtidigt växte förståelsen för blodtryckets inverkan på risken för hjärt-kärlsjukdom fram. Informationsinsatser för att minska rökningen samt utveckling av effektiva läkemedel för att sänka blodtrycket har lett fram till en kraftig minskning av förekomsten av stroke och hjärtinfarkt och på det viset bidragit till en påtagligt förbättrad hälsa och överlevnad. För de patienter där sjukvården inte lyckats förebygga sjukdom finns istället idag stora möjligheter till behandling av sjukdomar som tidigare ledde till påtagligt förtida död. Det sistnämnda har lett till att samhället idag har ett ökande antal äldre invånare med såväl multipla sjukdomar som multipel, och ofta komplex, läkemedelsbehandling.

Kopplat till den ökade medellivslängden med nya sjukdomsmönster som beskrev tidigare, kan en utveckling även ses i de nationella satsningar som gjorts de senaste åren. Där har stort fokus lagts på att utveckla diagnostik och behandling av cancer samt nu senast genom en riktad satsning mot standardisering av vårdförlopp för kronisk sjukdom. Det sistnämnda kommer att vara ett stort fokusområde inom ramen för de nationella riktade statsbidragen och kunskapsstyrningen under 2020 och framåt.

Nya, dyra läkemedel

I samband med detta bör tendensen med nya, kostsamma, läkemedel med smala användningsområden uppmärksammas. Inom cancerområdet har nya grupper av läkemedel med initialt smala användningsområden successivt fått bredare användningsområden utan större prissänkningar. Detta har lett fram till snabbt ökande kostnader för cancerläkemedel.

Ett annat område där denna utveckling är tydlig är inom området sällsynta medfödda sjukdomar där behandlingskostnaderna kan bli mycket höga för varje enskild patient. Initialt fanns det endast ett fåtal sådana läkemedel, men nu ses en utveckling där allt fler sällsynta sjukdomar blir möjliga att behandla, men med höga behandlingskostnader som följd. De nationella strukturerna som etablerats för att säkerställa ställningstaganden till införande av sådana läkemedel börjar få svårt att hantera dessa frågor där hälsoekonomiska aspekter måste vägas mot nyttan för den enskilda individen. Det finns en risk för snabbt ökande läkemedelskostnader inom dessa områden.

Digitala tjänster

I takt med samhällets utveckling av digitala tjänster så kan man redan idag se exempel på aktiviteter där hälso- och sjukvården använder olika digitala hjälpmedel och inte längre fysiskt behöver befinna sig på givna platser för att kunna utföra saker som tidigare krävt såväl resor som tid.

Det finns anledning att förvänta sig en utveckling inom sjukvården där invånarna förväntar sig att i största möjliga mån kunna leva ett vanligt liv även med kronisk sjukdom och där hälso- och sjukvården förväntas stödja genom att erbjuda tjänster närmare invånarens normala livssituation. Detta kräver bland annat omfattande satsningar på digitala vårdmöten genom skriftlig distanskontakt (till exempel chat) eller digital kontakt via video och automatiserad eller digitaliserad sjukvård, för att kunna erbjuda en modern och högkvalitativ sjukvård som ger invånaren bästa möjliga livskvalitet och där sjukdom gör minsta möjliga ingrepp i den vanliga livsföringen. Hälso- och sjukvården måste följa med i den digitala utvecklingen, för att fortsatt utveckla sin verksamhet och för att inte tappa sin

attraktionskraft gentemot patienter, medarbetare och näringsliv. Detta är en viktig del inom området hälsoinnovation.

Överlag utvecklas vården mot att bli alltmer datadriven. Det gäller såväl medicinska beslut som ledning och styrning av vården i dess kompletta vårdkedjor. I praktiken kallas detta Informationsdriven vård där man använder all tillgänglig data för att fatta faktabaserade beslut och följa upp dessa på mätbara sätt genom hela vårdsystemet. Detta kan också innebära att man tillämpar artificiell intelligens (AI) för att hitta mönster och förutspå olika utfall.

En förutsättning är att olika tekniska och digitala verktyg kan interagera med varandra och tillsammans skapa ett ekosystem av komponenter och mjukvaror. Det är viktigt att säkerställa användarvänligheten, så att tillgänglighet och funktionalitet blir likvärdig för alla patienter. Det gör också att betydelsen av den geografiska belägenheten av vården och patienten minskar, vilket har betydelse för strukturfrågan. Ett exempel på denna utveckling är sjukhusplatser i patientens hem, som vården kan interagera med på distans. Nationella initiativ och utvecklingsriktningar.

Den stora transformationen mot en *God och nära vård*, som på olika sätt kommer att prägla de närmaste åren, kommer att innebära förändringar i hela den halländska vården. En utmaning kommer att vara att säkerställa att patienter och närstående är medskapande i omställningen av hälso- och sjukvården. De strategiska valen måste göras utifrån en gemensam, tydlig och långsiktig målbild. Ett tätare samarbete och nya arbetsformer mellan olika vårdaktörer kommer att behövas, inte minst med kommunerna.

Anna Nergårdhs utredning om samordnad utveckling för god och nära vård har hittills kommit med tre delbetänkanden. Målet är att skapa en god, nära och samordnad vård som främjar jämlik hälsa. Det är en omställning av hela hälso- och sjukvårdssystemet där fokus flyttas från akutsjukhus till en vård närmare patienten. Utredningen poängterar att patientens och närståendes delaktighet behöver utvecklas i det enskilda mötet men också i det strategiska arbetet.

För att nå utredningarnas intention med att vården ska kunna ske nära befolkningen och vara lättillgänglig behöver Region Halland utveckla digitala lösningar i snabbare takt. I närsjukvården har kraven ökat avseende utbud av digitala tjänster i syfte att erbjuda patienterna en mer nära vård. Vårdvalsenheterna har krav om att erbjuda ett definierat basutbud av digitala tjänster via 1177 Vårdguiden, webbtidbok och journal via nätet samt krav om att erbjuda distanskontakter. Nära vård innefattar inte bara att utöka på vilka sätt invånaren kan nå vården utan innebär också att erbjuda öppettider utifrån invånarnas efterfrågan.

I det första delbetänkandet lagstodgades den behovsstyrda vårdgaranti där patienten ska få en professionsneutral medicinsk bedömning i primärvård inom tre dagar. Närsjukvården i Halland har förändrat sitt arbetssätt och har infört diagnos- och åtgärdskodning för att kunna mäta vårdgarantis måluppfyllelse.

Utveckling går mot mer öppenvård i specialistvården med ett kontinuerligt arbete att ställa om mot öppnare vårdformer. Exempelvis sker operationer polikliniskt och vissa vårdkontakter sker via distanskontakt. Lagförslaget till grunduppdrag för primärvården och fast läkarkontakt i det andra delbetänkandet bereds nu i Regeringskansliet. Angående grunduppdraget poängteras det preventiva arbetet inom primärvård och rehabilitering, då det behövs fler förebyggande insatser för att nå målen med en bättre hälsa. Bemanning och kompetensförsörjning är en utmaning för hela hälso- och sjukvården och bristen på allmänläkare samt att fler ST-läkartjänster behövs lyfts upp i utredningen.

I juni 2019 kom det tredje delbetänkandet som är en beskrivning av nuläget och vad som kommer att föreslås lagstiftas om i slutbetänkandet. Förslag som kommer att påverka Halland är lagstiftning om patientkontrakt, samverkan mellan kommun och region för de mest sjuka samt möjligheten att ge slutenvård på annan plats än vid vårdinrättning. Delar av Region Hallands omställning mot nära vård behöver ske i samarbete med kommunerna.

En annan utredning som kommer att påverka vården i Halland är Göran Stiernstedts Styrning för en mer jämlik vård som slutredovisas i oktober 2019. Uppdraget har varit att utreda och lämna förslag som ska få bort vinstjakten i välfärden, samt säkerställa att vårdens pengar går till det de är avsedda för. Vidare ska utredningen analysera hur ett hållbart system för så kallade nätläkare kan skapas och hur sådana tjänster ska bidra till principen om vård efter behov.

Innovation och konkurrenskraft

En viktig framgångsfaktor som allt oftare lyfts fram inom såväl företag som offentliga verksamheter handlar om att finna rätt kompetens. I vissa fall är det helt enkelt en fråga om att det är generell brist på arbetskraft, i andra fall handlar det mer om vilka färdigheter och förmågor som det är önskvärt att arbetskraften besitter.

Arbetsliv i omvandling

Företag är idag utsatta för en ökad internationell konkurrens och teknisk utveckling innebär en ständig omvandling av arbetslivet. Detta ökar efterfrågan på kunskap och höjer trösklarna till arbetsmarknaden. Att rusta individer för en framtida arbetsmarknad handlar i hög utsträckning om att se till att alla elever klarar gymnasiet, samt att det finns goda förutsättningar för relevant vidareutbildning och ett livslångt lärande. Det finns också ett starkt samband mellan utbildning och hälsa. I Halland är skolavhoppet något lägre än i riket, men pojkar med utrikes bakgrund har högst andel skolavhopp i Halland. Fler kvinnor än män i Halland läser vidare i minst tre år efter gymnasiet. På sikt kommer efterfrågan på personer med hög utbildningsnivå att öka.

Arbetskraft med utrikes bakgrund

Här finns det anledning att återkoppla till befolkningsökningen och den åldrande befolkningen. Halland har som nämnts haft ett omfattande inflöde av migranter under ett antal år. Det har varit avgörande för en ökad sysselsättning. Antalet sysselsatta i Halland med inrikes bakgrund ökar inte alls lika snabbt som antalet sysselsatta med utrikes bakgrund. Detta förklaras av skillnader i åldersstruktur. De personer med inrikes bakgrund som slutar arbeta på grund av ålder är ungefär lika många som de som påbörjar sitt arbetsliv. För personer med utrikes bakgrund är det betydligt fler som påbörjar sitt arbetsliv än som avslutar det. Detta eftersom de flesta migranter är i förvärvsarbetande åldrar.

Invandring mildrar därmed den demografiska utvecklingens negativa konsekvenser på skatteunderlag och kompetensförsörjning. Även om antalet sysselsatta ökar så är dock förvärvsfrekvensen för personer med utrikes bakgrund generellt betydligt lägre än för de med inrikes bakgrund. Det gäller både för kvinnor och för män med utrikes bakgrund, men är lägre för kvinnorna. År 2016 var andelen förvärvsarbetande kvinnor och män med utrikes bakgrund 61 respektive 64 procent. Motsvarande andelar för inrikes bakgrund var 86 procent respektive 87 procent. Att öka möjligheterna för ett snabbare inträde på arbetsmarknaden för gruppen utrikes födda kvinnor och män är en stor utmaning.

En annan fråga är matchningen på arbetsmarknaden. Förvärvsarbetande med utrikes bakgrund och en eftergymnasial utbildning har svårt att hitta ett arbete som motsvarar deras utbildningsnivå. Fler med utrikes bakgrund behöver komma in på arbetsmarknaden, och fler med en eftergymnasial

utbildning behöver få ett arbete som motsvarar deras kompetens. Skillnader i deltagande och matchning förklaras av att personer med utrikes bakgrund möter särskilda utmaningar på arbetsmarknaden. Utmaningarna har sin grund i bristande inkludering och språkkunskaper, mindre effektiva sociala nätverk, svårigheter att validera meriter förvärvade utomlands samt att kraven för samma yrke kan skilja mellan länder. Dessa faktorer behöver beaktas för att minska skillnaderna i deltagande och matchning på arbetsmarknaden.

Innovationsförmåga som stärker

För att arbetstillfällena inom näringslivet över huvud taget ska kunna erbjudas krävs att de halländska företagen är konkurrenskraftiga. En viktig faktor för att stärka konkurrenskraften är näringslivets innovationsförmåga. Innovation handlar om nya eller bättre sätt att skapa värden för individer, företag och samhälle. Värdet kan vara ekonomiskt, socialt eller miljömässigt och skapas vanligtvis genom kommersialisering av en ny produkt eller tjänst, men kan även vara införandet av nya eller bättre arbetssätt eller organisationsformer i en verksamhet.

Ett dynamiskt och växande näringsliv präglas av både ett inflöde av nya företag och förnyelse inom det befintliga näringslivet. Eftersom det halländska näringslivet karaktäriseras av många små företag är det en särskild utmaning att stimulera till ökade investeringar i forskning och utveckling. Idag investerar Hallands näringsliv förhållandevis lite i forskning och utveckling.

Det finns idag relativt få företag i Halland som efterfrågar högutbildad arbetskraft, vilket särskilt slår mot kvinnor eftersom kvinnor generellt har en högre utbildningsnivå. Många högutbildade som bor i Halland pendlar till Göteborg.

Fler regionala motorer

Vidare ser näringslivsstrukturen olika ut i kommunerna. Hylte kommuns stora tillverkningsindustri innebär andra utmaningar och omställningsbehov än de behov som finns i Kungsbackas kommun. Att det inte på samma sätt som i storstadsregionerna finns starka kluster med multinationella företag och omfattande forskning i Halland innebär låga FoU-investeringar, liten export och få sysselsatta i kunskapsintensiva företag. En ökad internationell konkurrens och teknisk utveckling innebär utmaningar för Halland på lång sikt. Att endast förlita sig på att näringslivet i Göteborg utvecklas ger en allt för enbent och sårbar position. Det behöver finnas flera regionala motorer som skapar en näringslivsutveckling baserad på kunskap och innovation i och utanför Halland.

Inom offentlig sektor, såsom hälso- och sjukvården, kommer hälsoinnovation vara av avgörande betydelse framgent. Hälso- och sjukvård bör ses som såväl en viktig arena för innovation som en resurs för en starkt innovationsförmåga. Offentlig sektor bidrar på så sätt till ökad konkurrenskraft i Halland, bland annat genom den relativt höga andelen högutbildade kompetenser.

Halland behöver därför ytterligare stärka arbetet med innovation, förnyelse och ökad företagsamhet. Förutom produktinnovationer finns det mycket att vinna på att hitta bättre sätt att arbeta, det vill säga tjänste- och processinnovation. Den stora fördelen med processinnovationer för en region som Halland är att bredare grupper i samhället kan bidra till förnyelse, men det kräver sannolikt andra stödformer och arbetssätt.

Infrastruktur och kollektivtrafik

Det finns ett stort pendlingsutbyte och tågresande norrut mot Göteborgsregionen som fortsatt kommer att öka. Söderut mot Helsingborg och Öresundsområdet finns det fortfarande en stor potential i att förstora och knyta ihop arbetsmarknaderna. Därför behövs en kollektivtrafik som

bidrar till vidgade arbetsmarknader genom goda möjligheter till arbetspendling med konkurrenskraftiga restider och hög turtäthet.

Kollektivtrafikens utveckling har också en avgörande betydelse för att möta klimatutmaningarna med ett hållbart resande där bilen blir ett mindre attraktivt alternativ. Kuststråket, med framförallt Västkustbanan, är det högst prioriterade stråket och det är angeläget att flaskhalsar utmed hela Västkustbanan åtgärdas.

För att stärka det regionala näringslivet och öka konkurrenskraften är det viktigt att identifiera dagens och morgondagens behov av infrastrukturåtgärder som kan skapa ett hållbart transportsystem för gods- och persontrafik. Detta görs både utifrån ett nord-sydligt perspektiv och utifrån ett öst-västligt perspektiv. Denna utmaning kommer också att öka behovet av samverkan över länets gränser. Samverkansarenor som Regionsamverkan Sydsverige, Greater Copenhagen och STRING kommer att få en växande betydelse för utvecklingen av såväl infrastruktur som kollektivtrafik.

Utbyggnad av bredband handlar om att ge fler förutsättningar att ta del av digitaliseringens möjligheter. Tillgången till bredband är avgörande för möjligheten att ta del av de tjänster som digitaliseringen erbjuder. Det gäller såväl samhällstjänster, exempelvis vård och utbildning, som kommersiella tjänster. God och jämlik tillgång till bredband stärker näringslivets konkurrenskraft samt bidrar till attraktiva boendemiljöer i hela Halland. Halland har idag en mycket hög utbyggnadstakt men för att få till stånd jämlika möjligheter i hela länet är det avgörande att alla företag och hushåll får tillgång till snabbt bredband.

[Ett hållbart Halland – Halland som del i den globala utvecklingen](#)

År 2050 beräknas den globala folkmängden ha ökat från dagens 7,7 miljarder till 9,7 miljarder människor. Denna utveckling skapar ett hårt tryck på världens, redan mycket hårt ansatta, resurser. Inte minst kommer en hållbar markanvändning stå i fokus.

Det finns också tecken på att den jordbruksrevolution som skett sedan 1960-talet, med en kraftigt ökad avkastning, håller på att avta. Urbanisering och befolkningstillväxt kan därmed globalt skapa en olycklig dominoeffekt. Det vill säga att tillväxt på jordbruksmark skapar tryck att omvandla skog till jordbruk och betesmark och den minskande skogstillgången accelererar koldioxidutsläppen och tillgången till rent vatten. Halland är inte i detta läge, men däremot kan tillgången till bra åkermark bli en fördel i försörjningssynpunkt. Dessutom har frågan om rent dricksvatten blivit aktuell även i Halland – inte minst med tanke på sjunkande grundvattennivåer och en försämrade vattenkvalitet.

I stora delar av världen, också i Sverige och Halland, sker tätortsexpansionen på åkermark. Halland är det län som under perioden från 2011 exploaterat procentuellt störst andel jordbruksmark i Sverige. Halland är också i den situationen att flera överlappande riksintressen, främst i kustområdet (utöver jordbruksmark) ställer stora krav på en hållbar samhällsplanering.

Skogens betydelse för klimatet har allt mer kommit att uppmärksammas under senare år. De svenska produktionsskogarna kommer att bli ett viktigt instrument i arbetet inom den globala koldioxidutmaningen. Dels som koldioxidfällor, dels som råvara för hållbara och resurssnåla material. Halland är ur skogs- och klimatperspektiv något av ett föredöme och har landets högsta tillväxt i produktionsskog. Beräkningar visar på att den halländska skogen redan idag binder mer koldioxid i tillväxt och substitutionseffekt än det sammanlagda halländska utsläppet av växthusgaser. Tillväxttakten är så god att en hallänning som upplever sin första granplantering vid tre års ålder under sin livstid (förutsatt uppnådd medellivslängd) kan få uppleva två slutavverkningar på samma område.

Utsläpp av växthusgaser inom Sverige har minskat med 26 procent sedan 1990. Minskningen skedde dock framförallt under perioden 2003–2014 för att sedan mattas, mycket beroende på konjunkturläget.

Eftersom globaliseringen innebär såväl handel som utsläpp över landsgränser är det idag mer relevant att redovisa de konsumtionsbaserade utsläppen oavsett var de sker. Den redovisning som sker i dag redovisar alltså Sveriges efterfrågan på produkter och tjänster och deras utsläpp oavsett var de sker. Varje person i Sverige stod för cirka 10 ton utsläpp genom sin konsumtion under 2016. För att nå målet med att begränsa den globala temperaturökningen till 1,5 grader behöver utsläppen vara maximalt 1 ton per person år 2050.

Utsläppen av växthusgaser i Halland beräknades år 2016 till 1 500 000 ton. Hallands höga tillväxttakt ställer höga krav på omställning av exempelvis transporter samt ett hållbart perspektiv på samhällsplaneringen. Halland har goda förutsättningar att uppnå bästa livsplatsen ur ett ekologiskt perspektiv. Genom ett aktivt arbete i kombination med en hög tillväxttakt i den halländska skogen kan Halland vara ett nyckelområde för koldioxidreducering ur ett globalt perspektiv. Det finns också goda möjligheter för förnybar energiproduktion som sol, vind, vatten med mera.

Halland har goda möjligheter att ligga i framkant när det gäller produktutveckling inom ramen för en omställning mot ett hållbart samhälle.

Leder våra strategier rätt?

Regionens strategier ger en långsiktig inriktning genom att fungera som en gemensam ledstång för politiska beslutsfattare, tjänsteperson och utförare. Som styr- och uppföljningsverktyg används ett antal utvalda indikatorer. Man bör vara medveten om att indikatorer aldrig kan ge en absolut sanning eller en fullständig bild och inte heller någon förklaring till varför något inträffat, utan enbart en indikation på faktiska förhållanden.

Det finns också en skillnad i syfte med indikatorer mellan hälso- och sjukvård och regional utveckling. Tillväxtstrategin följs upp med syfte att kunna följa hur Halland utvecklas, Hälso- och sjukvårdsstrategins indikatorer följs upp med syfte att följa upp hur vården, och invånarnas upplevelse av den, utvecklas inom specifika områden. Nedan redovisas i tabell 1 och 2 regionens mål, övergripande indikatorer och målnivåer. Därefter följer en diskussion kring målstyrning och uppföljning av strategierna.

Hälso- och sjukvårdsstrategin

Målet med Hälso- och sjukvårdsstrategin är en hälso- och sjukvård som är nära och sammanhållen och som ytterst verkar för att stärka invånarnas hälsa. Den halländska hälso- och sjukvården kännetecknas av en hög kvalitet och en god tillgänglighet samt av nöjda patienter och invånare, vilket visas i nationella jämförelser. Arbetet med Hälso- och sjukvårdsstrategin syftar till att bibehålla den höga kvalitet regionen har och lyfta de områden där otillräckliga resultat ses. I en tid av ekonomiska utmaningar bör stort fokus ligga på att nå en budget i balans. Mål och fokusområden bör genom årlig prioritering styras mot de områden där de gör mest nytta utifrån aktuella behov och årets budgetförutsättningar.

Hallands Hälso- och sjukvårdsstrategi riktar sig mot all vård i Halland, inte bara den regiondrivna, och strategin följs upp med hjälp av långsiktiga mål till vilka indikatorer med beslutade målnivåer har kopplats. Utmärkande för målnivåerna är att de i många fall är mycket högt satta och i flera fall innebär att regionen ska lägga fokus på att bli bättre där Halland redan är bäst i Sverige. Andra områden där insatser på ett avgörande sätt skulle kunna påverka hallänningarnas vård och hälsa riskerar med detta arbetssätt att missgynnas.

Sedan Hälso- och sjukvårdsstrategin och dess övergripande indikatorer beslutades av Regionfullmäktige har förutsättningarna för att mäta några av indikatorerna förändrats. SKL utför exempelvis inte längre indexberäkningar av Öppna jämförelser och regionen behöver därför besluta om andra styrverktyg och målvärden för uppföljning av strategin. I ett kommande beslut bör jämlikhets- och jämställdhetsperspektiven synliggöras så att uppföljningen ger en bredare kunskapsbas, vilket ligger väl i linje med att jämställdhets- och rättighetsintegrera ledning och styrning i Region Halland. Att indikatorer och målnivåer slogs fast i samband med beslut av strategin medför svårigheter i att anpassa regionens uppföljning till en föränderlig omvärld och de nationella uppföljningsmodellerna. Strategierna bör peka ut en riktning och långsiktiga målbilder, medan fokusområden och målnivåer lämpligen bör pekas ut och beslutas i samband med den årliga mål- och budgetprocessen utifrån vad Region Halland detta år behöver och kan prioritera för att röra sig mot strategins långsiktiga mål.

HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSSTRATEGIN					
MÅL	En hälso- och sjukvård för bättre hälsa				
DELMÅL	Arbetar hälsofrämjande och levererar en individuell hälso- och sjukvård av hög kvalitet för en god och jämlik hälsa	Är trygg, sammanhållen och utformas tillsammans med patient och närstående	Arbetar med ständig förbättring för bättre hälsa hos invånarna	Möjliggör att invånare själva tar ansvar utifrån egen förmåga	Har en tydlig prioritering av hur kompetens och resurser används
INDIKATORER	Nationella indikatorer för hälso- och sjukvårdsdata från Vården i siffror	– Sammanvägt index från fem dimensioner* i NPE* – Variabler för sammanhållen vård	– Sammanvägt index från fyra delindikatorer i medarbetarundersökning – Ohälsotalet	– Sammanvägt index från två dimensioner i NPE* – Användning av digitala tjänster	– Den totala budgetramen för hälso- och sjukvården – Andel personal från bemanningsföretag
MÅLNIVÅ "PÅ VÄG MOT MÅLET"	Saknas pga SKL:s ändrade mätmetoder	Samtliga dimensioner från NPE* $\geq 80\%$ och ingen variabel för sammanhållen vård i nedersta tredjedelen	Indexvärde fyra delindikatorer i medarbetarundersökning ≥ 75 av 100	Båda dimensioner från NPE* $> 80\%$; 70 % av hallänningarna ska ha loggat in på 1177 Vårdguiden	En tydlig trend av minskat underskott för den totala hälso- och sjukvårdsbudgeten
MÅLNIVÅ "PÅ MÅLET" (2025)	Saknas pga SKL:s ändrade mätmetoder	Minst en dimension från NPE* $\geq 90\%$, samtliga dimensioner $\geq 80\%$ samt alla variabler för sammanhållen vård i översta tredjedelen	Indexvärde fyra delindikatorer i medarbetarundersökning ≥ 80 av 100	Minst en dimension från NPE* $> 90\%$, andel positiva svar i båda dimensioner $> 80\%$; 90 % av hallänningarna ska ha loggat in på 1177 Vårdguiden	Den totala budgetramen för hälso- och sjukvården ska hållas

* NPE=Nationell Patientenkät

Tabell 1: Uppföljning av Hälso- och sjukvårdsstrategin – mål, indikatorer och målnivåer

Tillväxtstrategin

Målet med Tillväxtstrategin är att Halland ska bli en mer attraktiv, inkluderande och konkurrenskraftig region 2020 än 2014. Hur Halland utvecklas mot detta övergripande mål följs upp utifrån tre huvudindikatorer; inflyttning, lönesumman och förvärvsfrekvensen. Dessa huvudindikatorer speglar Hallands befolkningsutveckling, ekonomiska utveckling och sysselsättningsutveckling.

För befolkningsutvecklingen har det inrikes flyttningsöverskottet valts som huvudindikator eftersom det bäst avspeglar regionens attraktivitet i ett nationellt perspektiv. Man bör dock överväga att förändra denna indikator så att den sätts i relation till antalet invånare eftersom det är en mer relevant uppgift när det gäller jämförelser med andra regioner. Den ekonomiska utvecklingen mäts genom att följa utvecklingen av lönesumman per sysselsatt dagbefolkning i Hallands län (personer som har sitt förvärsarbete i Hallands län, oberoende av var de är folkbokförda). Sysselsättningsutvecklingen mäts med förvärvsfrekvensen för både kvinnor och män, vilken definieras som andelen förvärsarbetande av befolkningen i åldersgruppen 20 till 64 år.

Tillväxtstrategins delmål har också brutits ned i, totalt sett, åtta olika strategiska val med tillhörande prioriteringar. Man bör komma ihåg att regional utveckling är en synnerligen komplex process där en mängd olika faktorer samverkar, vilket gör det till en grannliga uppgift att välja ut relevanta indikatorer. De indikatorer som följs upp bygger på relevans i förhållande till tillväxtstrategin, att de ska kunna ge ett stöd i vilka insatser som bör prioriteras och genomförbarheten på kort respektive lång sikt.

Varje indikator följs även upp utifrån ett flertal lämpliga variabler såsom exempelvis kön, inrikes eller utrikes bakgrund, ålder, utbildningsnivå med mera. Detta ger en bredare bild utifrån jämställdhet och jämlikhet, vilket ger Halland förutsättningar att nå visionen om *Halland – bästa livsplatsen*.

TILLVÄXTSTRATEGIN			
MÅL	Halland ska vara en mer attraktiv, inkluderande och konkurrenskraftig region år 2020 än år 2014		
DELMÅL	Hög attraktivitet	Stark konkurrenskraft	Fler i arbete
INDIKATORER	Flyttningsöverskott från övriga Sverige till Hallands län	Utvecklingen av lönesumman per sysselsatt dagbefolkning	Förvärvsfrekvens 20-64 år för kvinnor och män
MÅLVÄRDE	Överskott 1200 personer per år	Bland de tre bästa i Sverige	Bland de tre högsta i Sverige

Tabell 2: Uppföljning av Tillväxtstrategin – mål, indikatorer och målnivåer